Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

12. september 2013 *

»Romkonventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser — arbejdsaftale — artikel 6, stk. 2 — lovvalget i mangel af aftale herom — loven i det land, hvor arbejdstageren »sædvanligvis udfører sit arbejde« — arbejdsaftale, der peger på, at den har tættere tilknytning til en anden medlemsstat«

I sag C-64/12,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til første protokol af 19. december 1988 om De Europæiske Fællesskabers Domstols fortolkning af konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, indgivet af Hoge Raad der Nederlanden (Nederlandene) ved afgørelse af 3. februar 2012, indgået til Domstolen den 8. februar 2012, i sagen:

Anton Schlecker, der driver virksomhed under navnet »Firma Anton Schlecker«,

mod

Melita Josefa Boedeker,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Ilešič, og dommerne E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (refererende dommer) og C.G. Fernlund,

generaladvokat: N. Wahl

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Melita Josefa Boedeker ved advocaat R. de Lange

— den nederlandske regering ved C. Wissels, som befuldmægtiget,

— den østrigske regering ved A. Posch, som befuldmægtiget,

— Europa-Kommissionen ved M. Wilderspin og R. Troosters, som befuldmægtigede,

* Processprog: nederlandsk.

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 16. april 2013,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 2, i konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, der blev åbnet for undertegnelse i Rom den 19. juni 1980 (EFT L 266, s. 1, herefter »Romkonventionen«).

2 Denne anmodning er indgivet inden for rammerne af en sag mellem Anton Schlecker, der driver virksomhed under navnet »Firma Anton Schlecker« (herefter »Schlecker«), med hjemsted i Ehingen (Tyskland), og Melita Josefa Boedeker, som bor i Mülheim an der Ruhr (Tyskland) og arbejder i Nederlandene, om arbejdsgiverens ensidige ændring af arbejdsstedet og i denne sammenhæng om, hvilken lov der finder anvendelse på arbejdsaftalen.

Retsforskrifter

EU-retten

Romkonventionen

3 Romkonventionens artikel 3, stk. 1, bestemmer:

»En aftale er underkastet den lov, som parterne har vedtaget. Lovvalget skal være udtrykkeligt eller fremgå med rimelig sikkerhed af kontraktens bestemmelser eller omstændighederne i øvrigt. Parternes lovvalg kan omfatte hele aftalen eller kun en del deraf.«

4 Konventionens artikel 6 benævnt »Individuelle arbejdsaftaler« fastsætter:

»1. Uanset artikel 3 kan parternes lovvalg i arbejdsaftaler ikke medføre, at arbejdstageren berøves den beskyttelse, der tilkommer ham i medfør af ufravigelige regler i den lov, som i henhold til stk. 2 ville finde anvendelse i mangel af et lovvalg.

2. Uanset artikel 4 er en arbejdsaftale i mangel af et lovvalg i henhold til artikel 3 undergivet

a) loven i det land, hvor arbejdstageren ved opfyldelsen af aftalen sædvanligvis udfører sit arbejde, selv om han midlertidigt er beskæftiget i et andet land, eller

b) hvis arbejdstageren ikke sædvanligvis udfører sit arbejde i et bestemt land, loven i det land, hvor det forretningssted, som har antaget arbejdstageren, er beliggende,

medmindre det af omstændighederne som helhed fremgår, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land, i hvilket fald loven i dette land finder anvendelse.«

Forordning (EF) nr. 593/2008

5 Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) (EUT L 177, s. 6, herefter »Rom I-forordningen«) er trådt i stedet for Romkonventionen. Den foreliggende forordning finder anvendelse på aftaler, der er indgået fra den 17. december 2009.

6 Rom I-forordningens artikel 8, stk. 4, benævnt »Individuelle arbejdsaftaler« fastsætter:

»Når det af omstændighederne som helhed fremgår, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land end det, der er omhandlet i stk. 2 og 3, anvendes dette andet lands lov.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

7 Melita Josefa Boedeker blev ansat af Schlecker, som er en tysk virksomhed, der har flere filialer i forskellige medlemsstater og er beskæftiget med salg af materialvarer. Efter at have arbejdet i Tyskland fra den 1. december 1979 til den 1. januar 1994 indgik Melita Josefa Boedeker en ny arbejdsaftale, i henhold til hvilken hun blev ansat som direktør hos Schlecker i Nederlandene. I denne stilling varetog hun direktionsfunktioner for Schlecker i denne medlemsstat for ca. 300 filialer og ca. 1 250 arbejdstagere.

8 I et brev af 19. juni 2006 meddelte Schlecker Melita Josefa Boedeker, at hendes stilling som direktør i Nederlandene ville blive nedlagt pr. 30. juni 2006, og hun blev opfordret til med virkning fra den 1. juli 2006 at tage stillingen som leder for området »virksomhedskontrol« (»Bereichsleiterin Revision«) i Dortmund (Tyskland) på uændrede betingelser i forhold til arbejdsaftalen.

9 Melita Josefa Boedeker indgav en klage over arbejdsgiverens ensidige beslutning om at ændre hendes arbejdssted, men mødte i Dortmund den 3. juli 2006 for at tiltræde i sin nye tjeneste. Derefter meldte hun sig syg den 5. juli 2006. Fra den 16. august 2006 har hun oppebåret en ydelse fra den tyske sygesikringskasse.

10 I denne sammenhæng har Melita Josefa Boedeker anlagt forskellige retssager i Nederlandene. Inden for rammerne af en af disse har hun bl.a. indbragt sagen for Kantonrechter te Tiel, dels med påstand om, at retten fastslår, at nederlandsk ret finder anvendelse på hendes arbejdsforhold, dels om annullation af den anden arbejdsaftale og om tilkendelse af en godtgørelse. Ved en foreløbig afgørelse af sagens realitet, senere bekræftet ved appel, har Kantonrechter te Tiel annulleret arbejdsaftalen med virkning fra den 15. december 2007 og anerkendt Melita Josefa Boedekers ret til godtgørelse med et bruttobeløb på 557 651,52 EUR. Denne afgørelse kunne dog kun antage en endelig karakter på betingelse af, at nederlandsk ret fastslås at finde anvendelse på arbejdsaftalen. Vedrørende dette aspekt har Kantonrechter te Tiel ved en anden afgørelse fastslået, at nederlandsk ret finder anvendelse.

11 Schlecker ankede dommen til Gerechtshof te Arnhem, som stadfæstede denne dom vedrørende afgørelsen af, hvilken lov der skal anvendes på aftalen, idet den fastslog, at tysk ret ikke kunne være valgt stiltiende. Den har bl.a. vurderet, at arbejdsaftalen i henhold til Romkonventionens artikel 6, stk. 2, litra a), var omfattet af nederlandsk ret, loven i det land, hvor arbejdstageren sædvanligvis udførte sit arbejde. Således antog denne ret, at de forskellige forhold, som Schlecker har påberåbt sig, vedrørende bl.a. tilknytningen til diverse pensions- og syge- og invalideforsikringsordninger, ikke gjorde det muligt at fastslå, at arbejdsaftalen havde en nærmere tilknytning til Tyskland, således at anvendelsen af tysk ret ikke kunne tiltrædes.

12 Schlecker har iværksat kassationsanke ved Hoge Raad der Nederlanden til prøvelse af denne afgørelse fra Gerechtshof te Arnhem vedrørende fastlæggelsen af, hvilken lov der skal anvendes.

13 I denne henseende har Melita Josefa Boedeker nedlagt påstand om, at nederlandsk ret finder anvendelse på den af parterne underskrevne kontrakt, samt om, at Schlecker tilpligtes at genindsætte hende som »direktør i Nederlandene«. Derimod gør Schlecker gældende, at tysk lovgivning finder anvendelse, fordi omstændighederne som helhed peger på en tættere tilknytning til Tyskland.

14 Således som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, anfører Hoge Raad der Nederlanden, at nederlandsk ret i det foreliggende tilfælde giver lønmodtageren en bedre beskyttelse end tysk ret over for den ændring af arbejdsstedet, som arbejdsgiveren har foretaget. Denne ret er således i tvivl om den fortolkning, der skal anlægges af Romkonventionens artikel 6, stk. 2, sidste sætningsled, som gør det muligt at afslå anvendeligheden af den lov, der ellers måtte anses for anvendelig i kraft af de tilknytninger, der udtrykkeligt er fastsat i konventionens artikel 6, stk. 2, litra a) og b), i det tilfælde, hvor det fremgår af omstændighederne som helhed, at arbejdsaftalen peger på en tættere tilknytning til et andet land.

15 Det er på denne baggrund, at Hoge Raad der Nederlanden har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal Romkonventionens artikel 6, stk. 2, fortolkes således, at såfremt en arbejdstager til opfyldelse af aftalen ikke blot sædvanligvis, men også langvarigt og uden afbrydelse udfører sit arbejde i et og samme land, er det under alle omstændigheder loven i dette land, der skal finde anvendelse, også selv om alle øvrige omstændigheder peger på, at arbejdsaftalen har snæver tilknytning til et andet land?

2) Må det for en bekræftende besvarelse af spørgsmål 1 kræves, at arbejdsgiver og arbejdstager ved arbejdsaftalens indgåelse, eller i det mindste ved arbejdets påbegyndelse, tilsigtede eller var sig bevidst, at arbejdet skulle udføres langvarigt og uden afbrydelse i et og samme land?«

Om de præjudicielle spørgsmål

16 Indledningsvis skal det præciseres, at Domstolen i henhold til artikel 1 i første protokol af 19. december 1988 om Domstolens fortolkning af konventionen af 1980 (EFT 1998 C 27, s. 47), som trådte i kraft den 1. august 2004, har beføjelse til at træffe afgørelse om denne anmodning om præjudiciel afgørelse. Desuden har Hoge Raad der Nederlanden i henhold til denne protokols artikel 2, litra a), mulighed for at anmode Domstolen om at træffe præjudiciel afgørelse om et spørgsmål, som rejses under en retssag ved Hoge Raad der Nederlanden, og som vedrører fortolkningen af Romkonventionens bestemmelser.

17 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om Romkonventionens artikel 6, stk. 2, skal fortolkes således, at selv i det tilfælde, hvor en arbejdstager udfører det arbejde, der er genstand for arbejdsaftalen, på sædvanlig vis, langvarigt og uden afbrydelse i ét og samme land, kan den nationale ret i henhold til sidste sætningsled i denne bestemmelse afslå at anvende den lov, der finder anvendelse i det land, hvor arbejdet sædvanligvis udføres, når det af omstændighederne som helhed fremgår, at der er en nærmere tilknytning mellem denne aftale og et andet land.

18 Således opfordres Domstolen til at fortolke kriteriet om tilknytning til det land, hvor arbejdet sædvanligvis udføres som omhandlet i Romkonventionens artikel 6, stk. 2, litra a), med hensyn til den mulighed, der gives i sidste sætningsled i stk. 2, for at fastslå, at den lov, der finder anvendelse på arbejdsaftalen, er loven i det land, der har den tætteste tilknytning til denne aftale.

19 I denne henseende er Melita Josefa Boedeker, den østrigske regering og Europa-Kommissionen af den opfattelse, at den retsinstans, der træffer afgørelse i en konkret sag, for at afgøre, hvilken lov der finder anvendelse, skal foretage et skøn over de faktiske omstændigheder og elementer i sagen som helhed, og

at det tidsrum, hvori arbejdstageren sædvanligvis har udført sit arbejde, på effektiv vis kan afgøres inden for rammerne af dette skøn. Når det er konstateret, at arbejdet i det væsentlige er blevet udført på samme sted i et længere tidsrum, udgør denne konstatering således et afgørende element ved afgørelsen af, hvilken lov der finder anvendelse.

20 Nærmere bestemt har Melita Josefa Boedeker på grundlag af Romkonventionens artikel 6, stk. 2, litra a), konkluderet, at nederlandsk ret, der giver en bedre beskyttelse, finder anvendelse på arbejdsgiverens ensidige ændring af arbejdsstedet i hovedsagen. I denne henseende gør hun bl.a. gældende, at den undtagelse, der er fastsat i sidste sætningsled i stk. 2, skal fortolkes snævert og anvendes under hensyn til princippet om beskyttelse af arbejdstageren, som denne bestemmelse er baseret på, for at sikre anvendelsen af den materielt mest favorable lovgivning.

21 Omvendt gør den nederlandske regering gældende, at i det tilfælde, hvor aftalen peger på en tættere tilknytning til et andet land end der, hvor arbejdet udføres, skal loven i det land, hvortil der er den tætteste tilknytning, det vil i hovedsagen sige den tyske lovgivning, finde anvendelse. Såfremt det blev fastslået, at den tilknytningsregel, der er fastsat i Romkonventionens artikel 6, stk. 2, skulle finde anvendelse på en sådan aftale, selv når omstændighederne som helhed peger på et andet juridisk system, ville det indebære, at den undtagelse, der er fastsat i sidste sætningsled i nævnte artikel 6, stk. 2, ville miste sin mening. Således har denne regering i forbindelse med anvendelsen af undtagelsesbestemmelsen gjort gældende, at alle faktiske og retlige omstændigheder i den foreliggende sag skal tages i betragtning, idet den lovgivning om social sikring, der finder anvendelse, samtidig tillægges stor vægt.

22 Det skal indledningsvis bemærkes, at Romkonventionens artikel 6 fastsætter særlige lovvalgsregler for individuelle arbejdsaftaler, som fraviger de almindelige regler i denne konventions artikel 3 og 4 vedrørende henholdsvis retten til frit at vælge, hvilken lov der skal finde anvendelse, og kriterierne til fastlæggelse af denne i mangel af et sådant valg (jf. i denne retning dom af 15.3.2011, sag C-29/10, Koelzsch, Sml. I, s. 1595, præmis 34, og af 15.12.2011, sag C-384/10, Voogsgeerd, EU:C:2011:842, præmis 24).

23 Romkonventionens artikel 6, stk. 1, bestemmer ganske vist, at parternes valg af den lov, der skal anvendes på arbejdsaftalen, ikke kan medføre, at arbejdstageren berøves de garantier, der er fastsat i de ufravigelige regler i den lov, som ville finde anvendelse på arbejdsaftalen, såfremt der ikke var foretaget et sådant valg.

24 Romkonventionens artikel 6, stk. 2, fastsætter imidlertid selv de specifikke tilknytningskriterier, som i mangel af parternes valg tillader at fastsætte lex contractus (Voogsgeerd-dommen, præmis 25).

25 Disse kriterier består først og fremmest i kriteriet om det land, hvor arbejdstageren »sædvanligvis udfører sit arbejde«, der er fastsat i Romkonventionens artikel 6, stk. 2, litra a), og subsidiært, såfremt et sådant sted ikke kan fastlægges, i kriteriet om hjemstedet for det »forretningssted, som har antaget arbejdstageren«, som fastsat i konventionens artikel 6, stk. 2, litra b) (Voogsgeerd-dommen, præmis 26).

26 I henhold til sidste sætningsled i nævnte stk. 2 finder disse to tilknytningskriterier desuden ikke anvendelse, når det af omstændighederne som helhed fremgår, at arbejdsaftalen har en nærmere tilknytning til et andet land, i hvilket tilfælde loven i dette land finder anvendelse (Voogsgeerd-dommen præmis 27).

27 Således som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, har aftaleparterne i hovedsagen ikke udtrykkeligt tilkendegivet deres valg med hensyn til anvendelsen af en bestemt lov. Desuden er parterne i hovedsagen enige om, at Melita Josefa Boedeker inden for rammerne af sin anden arbejdsaftale med Schlecker, indgået den 30. november 1994, i mere end 11 år og uden afbrydelse sædvanligvis udførte sine aktiviteter i Nederlandene.

28 Den forelæggende ret vurderer dog, at alle de øvrige tilknytningselementer for aftalen peger på en tættere tilknytning til Tyskland. Følgelig ønsker den oplyst, om bestemmelserne i Romkonventionens artikel 6, stk. 2, litra a), skal fortolkes bredt i relation til sidste sætningsled i nævnte artikel 6, stk. 2.

29 Således som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, ville tysk ret kunne finde anvendelse, fordi omstændighederne som helhed peger på en tættere tilknytning til Tyskland, nemlig den omstændighed, at arbejdsgiveren var en tysk, juridisk person, at lønnen blev udbetalt i tyske mark (før euroens indførelse), at pensionsordningen blev tegnet hos et tysk forsikringsselskab, at Melita Josefa Boedeker havde opretholdt sin bopæl i Tyskland, hvor hun betalte sociale bidrag, at arbejdsaftalen henviste til ufravigelige bestemmelser i tysk ret, og at arbejdsgiveren godtgjorde Melita Josefa Boedekers rejseomkostninger fra Tyskland til Nederlandene.

30 I det foreliggende tilfælde skal det således fastslås, om der kun kan ses bort fra det kriterium, der er fastsat i Romkonventionens artikel 6, stk. 2, litra a), når det ikke er nogen reel tilknytningsværdi, eller ligeledes når retten konstaterer, at arbejdsaftalen har en nærmere tilknytning til et andet land.

31 I denne henseende skal det bemærkes, at Domstolen, idet den har analyseret sammenhængen mellem Romkonventionens artikel 6, stk. 2, litra a) og b), har fastslået, at kriteriet om landet, hvor arbejdstageren »sædvanligvis udfører sit arbejde«, som er fastsat i konventionens artikel 6, stk. 2, litra a), skal fortolkes bredt, mens det stedlige kriterium for »det forretningssted, som har antaget arbejdstageren«, som er fastsat i samme artikels stk. 2, litra b), kun ville kunne finde anvendelse, hvis den ret, der træffer afgørelse i sagen, ikke er i stand til at bestemme det land, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde (jf. Koelzsch-dommen, præmis 43, og Voogsgeerd-dommen, præmis 35).

32 Med henblik på at fastlægge den lov, der finder anvendelse, skal kriteriet om den omhandlede arbejdsaftales tilknytning til det sted, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, således forlods tages i betragtning, og dens anvendelse udelukker, at det subsidiære kriterium om hjemstedet for det forretningssted, som har antaget arbejdstageren, tages i betragtning (jf. i denne retning Koelzsch-dommen, præmis 43, og Voogsgeerd-dommen, præmis 32, 35 og 39).

33 En anden fortolkning ville nemlig være i modstrid med det formål, der forfølges med Romkonventionens artikel 6, som er at sikre arbejdstageren en passende beskyttelse. Som det således fremgår af betænkning om konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser udarbejdet af Mario Giuliano og Paul Lagarde (EFT 1980 C 282, s. 1), blev denne artikel udformet for at give mere hensigtsmæssige regler på områder, hvor den ene kontraktparts interesser adskiller sig fra den andens, og [således] at sikre bedre beskyttelse af den part, som ud fra en social og økonomisk betragtning må anses for at være den svageste part i kontraktforholdet (jf. Koelzsch-dommen, præmis 40 og 42, og Voogsgeerd-dommen, præmis 35).

34 For så vidt som formålet med Romkonventionens artikel 6 er at sikre arbejdstageren en passende beskyttelse, skal denne bestemmelse sikre, at loven i den stat, til hvilken denne aftale har den tætteste tilknytning, anvendes på arbejdsaftalen. Denne fortolkning skal imidlertid ikke nødvendigvis, som generaladvokaten har bemærket i punkt 36 i forslaget til afgørelse, under alle omstændigheder føre til anvendelsen af den for arbejdstageren mest favorable lov.

35 Som det følger af ordlyden af og formålet med Romkonventionens artikel 6, skal retten i første omgang finde frem til den lov, der finder anvendelse, på grundlag af de specifikke tilknytningskriterier i stk. 2, litra a), henholdsvis litra b), i denne artikel, som opfylder det generelle krav om forudsigelighed med hensyn til den anvendelige lov og retssikkerhed i kontraktforhold (jf. analogt dom af 6.10.2009, sag C-133/08, ICF, Sml. I, s. 9687, præmis 62).

36 Når det, som generaladvokaten har bemærket i punkt 51 i forslaget til afgørelse, imidlertid følger af omstændighederne som helhed, at arbejdsaftalen har en tættere tilknytning til et andet land, påhviler det den nationale ret at bortse fra tilknytningskriterierne i Romkonventionens artikel 6, stk. 2, litra a) og b), og anvende lovgivningen i dette andet land.

37 Det fremgår således af Domstolens retspraksis, at den forelæggende ret kan tage andre elementer i arbejdsforholdet i betragtning, hvis det viser sig, at de, der vedrører det ene eller det andet af de to tilknytningskriterier, som er fastsat i Romkonventionens artikel 6, stk. 2, fører til den betragtning, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land end det, der følger af anvendelsen af kriterierne i konventionens artikel 6, stk. 2, litra a), henholdsvis litra b) (jf. i denne retning Voogsgeerd-dommen, præmis 51).

38 Denne fortolkning er endvidere forenelig med ordlyden af den nye bestemmelse vedrørende lovvalgsregler i forbindelse med arbejdsaftaler, der er indført ved Rom I-forordningen, som dog ikke finder tidsmæssig anvendelse på hovedsagen. Det følger af forordningens artikel 8, stk. 4, at hvis det følger af omstændighederne som helhed, at kontrakten har en nærmere tilknytning til et andet land end det, der er omhandlet i denne artikels stk. 2 og 3, finder lovgivningen i dette andet land anvendelse (jf. analogt Koelsch-dommen, præmis 46).

39 Det følger af det foregående, at det tilkommer den forelæggende ret at fastlægge, hvilken lov der skal anvendes på aftalen, ved at henholde sig til de tilknytningskriterier, der er fastsat i Romkonventionens artikel 6, stk. 2, første sætningsled, og navnlig kriteriet om stedet for den sædvanlige udførelse af arbejdet, som er omhandlet i stk. 2, litra a). Hvis en aftale imidlertid i henhold til sidste sætningsled i samme stykke er tættere knyttet til en anden stat end den, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, skal lovgivningen i denne anden stat, og ikke lovgivningen i den stat, hvor arbejdet udføres, finde anvendelse.

40 Med dette formål skal den forelæggende ret tage hensyn til samtlige de elementer, som karakteriserer arbejdsforholdet, og vurdere, hvilket eller hvilke der efter denne rets opfattelse er den eller de mest væsentlige. Således som Kommissionen har påpeget, og som generaladvokaten har angivet i punkt 66 i forslaget til afgørelse, kan den ret, der træffer afgørelse i en konkret sag, dog ikke automatisk udlede, at der skal ses bort fra den regel, der er fastsat i Romkonventionens artikel 6, stk. 2, litra a), blot fordi der er et stort antal andre relevante omstændigheder, der – ud over det faktiske tjenestested – peger på et andet land.

41 Blandt de væsentlige tilknytningselementer skal der til gengæld navnlig tages hensyn til det land, hvor arbejdstageren betaler de skatter og afgifter, der vedrører indtægten fra dennes virksomhed, samt det land, hvor denne er medlem af den sociale sikringsordning og diverse pensions- og syge- og invalideforsikringsordninger. I øvrigt skal den nationale ret ligeledes tage hensyn til sagens omstændigheder som helhed, såsom bl.a. de parametre, der knytter sig til fastsættelsen af lønnen eller andre arbejdsmæssige betingelser.

42 Det følger af det ovenstående, at Romkonventionens artikel 6, stk. 2, skal fortolkes således, at selv i det tilfælde, hvor en arbejdstager udfører det arbejde, der er genstand for arbejdsaftalen, på sædvanlig vis, langvarigt og uden afbrydelse i ét og samme land, kan den nationale ret i henhold til sidste sætningsled i denne bestemmelse afslå at anvende den lov, der finder anvendelse i dette land, når det af omstændighederne som helhed fremgår, at der er en nærmere tilknytning mellem denne aftale og et andet land.

43 Det er herefter ufornødent at besvare det andet præjudicielle spørgsmål.

44 Henset til alle de foregående betragtninger må det første spørgsmål besvares med, at Romkonventionens artikel 6, stk. 2, skal fortolkes således, at selv i det tilfælde, hvor en arbejdstager udfører det arbejde, der er genstand for arbejdsaftalen, på sædvanlig vis, langvarigt og uden afbrydelse

i ét og samme land, kan den nationale ret i henhold til sidste sætningsled i denne bestemmelse afslå at anvende den lov, der finder anvendelse i det land, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, når det af omstændighederne som helhed fremgår, at der er en nærmere tilknytning mellem denne aftale og et andet land.

Sagens omkostninger

45 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

Artikel 6, stk. 2, i konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, der blev åbnet for undertegnelse i Rom den 19. juni 1980, skal fortolkes således, at selv i det tilfælde, hvor en arbejdstager udfører det arbejde, der er genstand for arbejdsaftalen, på sædvanlig vis, langvarigt og uden afbrydelse i ét og samme land, kan den nationale ret i henhold til sidste sætningsled i denne bestemmelse afslå at anvende den lov, der finder anvendelse i det land, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, når det af omstændighederne som helhed fremgår, at der er en nærmere tilknytning mellem denne aftale og et andet land.

Underskrifter